

ЛИК УЗУН-МИРКА АПОСТОЛОВИЋА

О физичком лику и изгледу Узун-Мирка Апостоловића записао је М. Ђ. Милићевић, на крају биографије овог знаменитог борца за слободу Србије и јунака из борби за ослобођење Београда 1806 године, следеће: „Узун-Мирко је био врло висока раста; за то је и прозван узун, што турски значи висок. За младих својих година, особито кад је војевао, одевао се је богато и врло живописно. То се одело унеколико види и на његовој слици која се налази у народном музеју, у Београду“.¹

Слика коју помиње Милићевић јесте онај добро познати портрет, рађен уљем на платну, који приказује Узун-Мирка до појаса, гологлава, у ратничком руху: са богато израђеним токама на прсима и оружјем за појасом (Сл. 1). Портрет је првобитно припадао збирци кнеза Александра Карађорђевића која је, рађена 1850-их година, бројала укупно 25 уљаних слика, највећим делом портрета наших историских личности из прве половине 19 века, а „сва је збирка сликана г. Урошем Кнежевићем“.² Доста давно, пре најмање деведесет година, портрет је са овом збирком доспео у Народни музеј у Београду, у коме се и данас налази.

Остављајући по страни ликовно-уметничке квалитете овог портрета — који ће ипак бити нешто виши од оне опште оцене коју је Стева Тодоровић дао

о радовима Уроша Кнежевића у поменутој збирци кнеза Александра³ — нас овде интересује документарна страна портрета, то јест сам лик Узун-Мирка.

На Кнежевићевом портрету Узун-Мирко је претстављен као сувоњав човек, веома дугуљасте главе, врло висока, наборана чела и упалих образа наткриљених дугим брковима. Све ово одаје физиономију човека већ подоста зашлог у године и одговара, опште узев, животном добу у коме се Узун-Мирко налазио у време настанка портрета.⁴

Даље од ове опште оцене до данас се није могло ићи, јер је Кнежевићев портрет био једини познати лик Узун-Мирка. Међути, у овој јубиларној години стотедесетогодишњице ослобођења Београда у Првом устанку, у могућности смо, захваљујући љубазности инж. Саве Величковића, да донесемо и један други, несумњиво аутентични „лик Узун-Мирка који дугујемо нашем познатом уметнику Анастасу Јовановићу (1817—1899)“.

Овај други, доданас непознати Узун-Мирко (Сл. 2). припада стваралаштву Анастаса Јовановића у области фотографије, којом се овај наш заслужни уметник бавио више од пола столећа — од 1841 год. када је први пут видео у Бечу радове Дагера, па до своје смрти — и на коме је пољу и сам учинио многе напретке.⁵ Овај Узун-Мирко је позитив фотографије снимљене на папирном не-

¹ М. Ђ. Милићевић, *Поменик знаменитих људи у српског народа новијега доба*, Београд 1888, 733.

² Стева Тодоровић, *Колико и каквих живописних слика има у београдским јавним збиркама, Гласник Српског ученог друштва XXIII*, Београд 1868, 62—63.

³ „Ове слике са историчког појимања врло су важне. Али са уметничког гледишта слабе су и по цртежу и по колориту и по схватању

уметничком. Вођење светлости и разређивање од доброг су ефекта. Види се на њима свуда свесрдност и труд.“ (Стева Тодоровић, *нав. дело*, 63).

⁴ Узун-Мирко је рођен „од прилике године 1782“ (М. Ђ. Милићевић, *нав. дело*, 729).

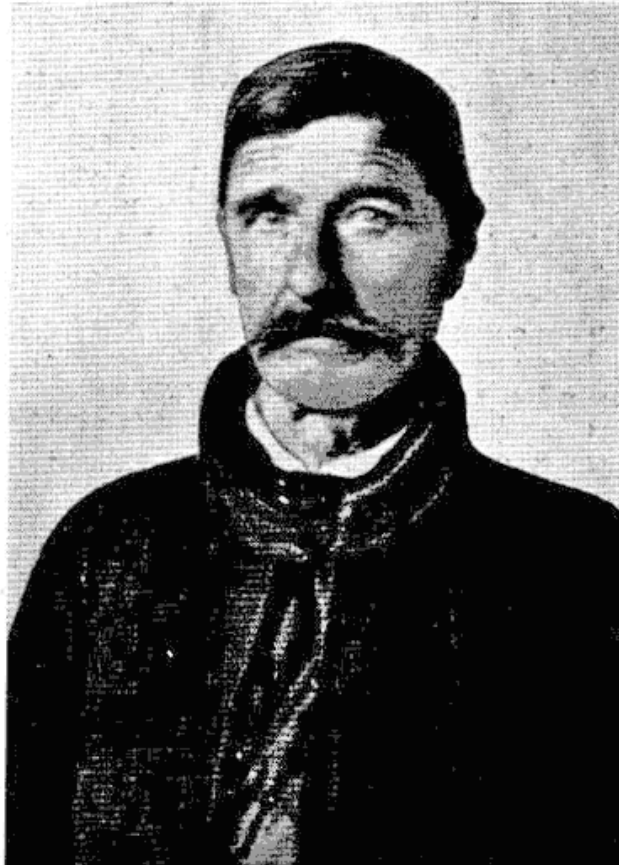
⁵ Јовановић је први почео да ради стереоскопске пределе на слободном месту и фотографске ствари на стаклу (Вељко Петровић: Анастас Јовановић, *НЕ СХС II*, 159).

Сл. 1 — Узун-Мирко Апостоловић. Рад Уроша Кнежевића. Својина Народног музеја у Београду

гативу (талботипија) познатим Јовановићевим Фоигтлендеровим објективом № 3 — трећим по реду фотографским апаратом у свету. Позитив је величине $21 \times 16,5$ см. По горњој ивици залепљен је на нешто већу зелену хартију на чијој је предњој страни, испод слике, обичном оловком записано: *Узун-Мирко*, а на

Јовановићев снимак приказује нам Узун-Мирка, до нешто више изнад појаса, обученог у добро грађанско одело: у капуту са високим оковратником и марамом око врата. Узун-Мирко је гологлав. Његово лице, иако прилично пуно, са борама на челу и набором испод браде одаје изразиту физиономију старца,

Сл. 2 — Узун-Мирко Апостоловић. Рад Анастаса Јовановића. Фотографија, из шездесетих година прошлог века

полеђини, црвеном оловком: *слика А. Јовановића*. Обе забелешке учинила је лично Јовановићева кћи, позната књижевница Катарина А. Јовановић. Позитив је, с обзиром на време у коме је настао, одлично израђен и добро је очуван (једино је десни доњи угао мало отцепљен).

⁶ Узун-Мирко је још у младим годинама побољевао од очију. Као терзија, пред Први устанак, везао је некакав скупоцени ћурак за познатог дахију Аганлију и „у том послу

а исту још већма употпуњују положај и поглед очију који одају још и човека слаба вида.⁶

На Јовановићевом снимку нема никакве забелешке о години израде. Ипак, то се време може са сигурношћу бар приближно одредити. Наиме, познато је да Јовановић, као приврженик Обрено-

поквари вид и у мало не ослепи са свим“, али га је „од те болести извидао... без паре и динара, само за савет, неки Хаџи-Кариман.“ (М. Ђ. Милићевић, *нав. дело*, 729—730).

вића, за владе Уставобранитеља није имао слободан приступ у Србију. С друге стране, није познато да је Узун-Мирко за те владе ишао у Беч⁷, где је Јовановић у то доба стално живео. Снимак је, према томе, могао настати само после 1858 године, на шта упућује и потпуно старачка физиономија Узун-Мирка на фотографији. Врло је вероватно, да је Јовановић снимио Узун-Мирка 1865 године о прослави педесетогодишњице Таковског устанка, јер се зна да је на тој прослави кнез Михаило „својом руком, приденуо таковски крст“ Узун-Мирку, а пре тога му дао своју фотографију са својеручним текстом: „Јунаку Узун-Мирку за спомен. На Цвети, 1865 марта 28, М. М. Обреновић“.⁸

Ако се упореде Кнежевићев и Јовановићев *Узун-Мирко*, лако се уочава да Кнежевић није успео да потпуно тачно ухвати пропорцију између висине и ширине главе, а самим тим ни да нам потпуно верно прикаже и сачува лик

ове знамените личности нашег деветнаестог века.

Јовановићев снимак Узун-Мирка вишеструко је значајан. На првом месту, као једини аутентични портрет Узун-Мирка, што омогућује да се упозна прави лик овог прослављеног јунака из борби за ослобођење Србије и Београда. Затим, као потврда да је Јовановић изванредно владао не само сликарском оловком и литографском писаљком, већ и Фоигтлендеровим објективом. Најзад, као један доказ више о Јовановићевом осећању и способности да за предмете свога рада одабере оно што је доиста вредно и што ће за касније нараштаје српског народа бити од стварног интереса и значаја.

⁷ М. Ђ. Милићевић, *нав. дело*, 732, пише да је Узун-Мирко био у Бечу, али много раније — године 1813, када је „рањен кроз кук“ прешао у Аустрију и отишао у Беч, те се лечио.

⁸ М. Ђ. Милићевић, *нав. дело*, 733.

UN PORTRAIT DE UZUN-MIRKO APOSTOLOVIĆ

LJ. NIKIĆ

L'auteur consacre le présent article à un portrait de Uzun-Mirko Apostolović (env. 1782—1868), célèbre héros des Premier et Second Soulèvements Serbes (1804—1815) et dont le nom est intimement lié à la libération de Belgrade en 1806.

Le visage de ce grand personnage de l'histoire serbe des temps modernes n'était connu jusqu'à ces derniers temps que par un portrait du peintre Uroš Knežević (1812—?), daté des années cinquante du siècle dernier et qui se trouve au Musée National de Beograd.

Dans cet article, cependant, l'auteur publie un portrait inconnu jusqu'à ce jour de Uzun-Mirko Apostolović qui date des années soixante et est dû à Anastas Jovanović (1817—1899), premier artiste-lithographe en Serbie, et qui est également l'un des premiers photographes dans le monde. Il s'agit d'une photographie prise en talbotypie avec

un appareil Voigtländer, objectif No. 3, c'est-à-dire le troisième appareil photographique construit dans le monde, qu'Anastas Jovanović avait acheté déjà en 1841 et avec lequel il travaillera une soixantaine d'années, contribuant lui-même au développement de l'art photographique (parties stéréoscopiques en espace libre, photographie sur verre).

Cette photographie par Jovanović nous permet de mieux connaître le visage de Uzun-Mirko Apostolović et de constater à quel point Knežević a peu réussi à reproduire fidèlement les traits de ce héros de la lutte pour la libération de la Serbie.

Illustrations dans le texte:

Fig. 1 — Uzun-Mirko Apostolović, huile, par Uroš Knežević (vers 1850)

Fig. 2 — Uzun-Mirko Apostolović, photographie due à Anastas Jovanović (vers 1860)